

Entrevista a Jordi Camí, director del Parc de Recerca Biomèdica de Barcelona.

"La societat ha d'implicar-se més en projectes que ens beneficiaran a tots, no ha d'esperar que el "papà Estat del Benestar" ens ho resolgui tot"

RC (Barcelona) 14/02/2013

*Uns dies després que el govern aprovés l'Estratègia de Ciència i Tecnologia, el full de ruta que posa negre sobre blanc a les retallades que l'executiu de Mariano Rajoy ha fet als diners dedicats a la recerca i innovació, el director del Parc de Recerca Biomèdica de Barcelona (PRBB) parla per a Diario Critico sobre el futur del sector. **Jordi Camí** lamenta que l'actual executiu no tingui cap mena d'interès en impulsar la investigació però adverteix també que la societat civil ha de fer un canvi de mentalitat per ajudar a finançar els treballs de recerca.*

El govern ha aprovat una Estratègia i un Pla per a la Recerca i la Innovació que ha presentat fa uns dies. Quin impacte tindrà en l'impuls de la investigació a Espanya?

Aquest és un document que, les coses com siguin, l'han sotmès a consulta i a la participació de la comunitat científica, però en general, molts estem ben descontents de la versió final per motius diversos. La versió final és una concepció de la recerca i el desenvolupament que té en molt poca consideració la recerca bàsica, per exemple. Però vaja, d'això n'ha parlat molta gent i no puc millorar les crítiques que s'hi han fet. Però sí que vull afegir una altra cosa que lamento molt. I és que la paraula ètica i tot el que està relacionat amb els esforços que alguns sempre hem estat impulsant perquè també es parlés de bones pràctiques científiques, crear un entorn de referència al qual acudir quan hi ha problemes d'integritat que van més enllà de la bioètica, que ja té els seus propis canals, no se'n parla. Per tant, quan d'un tema no se'n parla és que no interessa, o en tot cas, no entra dins de l'imaginari dels valors de caire ideològic dels qui estan al darrera dels qui redacten.

-Aquesta Estratègia havia de servir per solucionar els problemes de les retallades? Seria un instrument per aturar-les?

Jo crec que no, crec que és normal que els dirigents polítics actuals redactin i proposin quina és la seva política. Fins ara ens pensàvem que no hi havia ni política, i aquest document defineix quina és la política dels que governen ara.

-I als que governen ara no els interessa la ciència ni la investigació?

-Si ho analitzem des d'un punt de vista del tractament econòmic, està clar que tenen altres prioritats. A Espanya l'esforç que s'ha fet des de les diferents administracions després de l'etapa de la UCD ha estat un esforç continuat, important i creixent i l'han fet totes les administracions, governades per tots els partits. L'ha fet sobre tot el sector públic i l'esforç no ha lluit gaire, perquè partíem de molt avall. Però ens estàvem començant a posar al dia, i començàvem a tenir un sistema apuntalat. A més, algunes comunitats autònomes, la majoria, però algunes, molt particularment el cas de Catalunya, van decidir de participar d'aquest objectiu i afegir recursos complementaris que han estat molt estratègics per al sistema ciència-tecnologia de Catalunya. Amb la crisi, portem quatre anys que només fem que anar avall, avall i avall,. Hi ha com una mena d'abandonament... Durant l'etapa Zapatero vam viure un creixement espectacular realment per damunt de la mitjana. Va ser molt positiu, i gairebé immediatament, en el seu segon mandat, assistírem a l'inici d'unes retallades que no han deixat de produir-se i que ara, en alguns casos, està posant realment al sistema en crisi. Però jo crec que el que inquieta, més que indigna, és la poquíssima, la gairebé nul·la sensibilitat que el govern central actual té respecte a aquest tema. Això és molt inquietant, els importa un rave.

- No pensen ni tan sols en la possibilitat d'invertir en ciència, investigació i tecnologia ni que sigui per mirar de canviar el model productiu?

Bé, que sapiguem no, perquè en parlen molt poc i quan ho fan, a

més, és de manera molt poc informada. I això coincideix en un moment en el qual la competitivitat d'alguns investigadors, de Catalunya i Espanya és altíssima. L'èxit en convocatòries europees com les de l'ERC (Consell Europeu de Recerca) n'és un bon exemple. Això està passant en un moment en què a Barcelona, al Parc de Recerca Biomèdica però també a d'altres institucions, hem sigut capaços d'atraure talent de tot el món. Quasi el 40% del personal científic que hi ha treballant en aquest edifici és estranger. Això no es fa en dos dies. Això demostra que el PRBB és un lloc atractiu per a gent de qualsevol lloc del món i que podem atraure investigadors de primeríssim nivell. Això és pensar en el demà passat. A més, l'esforç que s'ha de fer per part del sector públic en recerca i desenvolupament no és pas una gran fortuna. I això encara molesta més. Perquè no estem pas parlant d'inversions milionàries. Només cal que anem al ministeri de Fomento i n'observem els costos que tenen algunes inversions en infraestructures comparats amb l'esforç que es fa en recerca i desenvolupament, i aleshores és quan ens adonem que és la xocolata del lloro.

-Els recursos s'han de buscar a l'empresa privada?

-En aquests deu o dotze darrers anys, l'esforç que ha fet l'administració pública ha estat molt important, s'ha de reconèixer, i en canvi el sector privat no ha fet pas el mateix esforç. I no ho ha fet perquè no ha pogut i també no ha volgut. Això és la suma de moltes coses. En els deu o dotze països que expliquen el 90% de l'esforç inversor en recerca i investigació al món, (Espanya ocupa el catorzè lloc), observem que hi ha un esforç compartit entre el sector privat i el sector públic. Anem a un extrem òptim: els Estats Units. Allà, el 70% de la inversió en el sector biomèdic prové de les empreses privades. Espanya està a mitges, diuen les estadístiques. I això és un indicador de que el sector privat aquí hauria de fer més deures. Un dels problemes és que no tenim un teixit empresarial robust, gran, propi. Ens falten grans empreses. cada vegada fem més serveis i és clar, com que tampoc no innovem, com que tampoc no apostem per tal que la recerca després es transformi en innovació... el paper del sector privat resulta secundari, estem davant d'un peix que es mossega la cua.

És clar, ara que venen temps complicats tothom repeteix el mateix mantra: "s'han de fer més iniciatives publico-privades". Avui l'he rebuda a vostè a la seu de la Fundació Pasqual Maragall. No rebem cap subvenció pública estructural. Competim per ajuts de recerca, alguns finançats amb diners públics. Però l'estructura de la Fundació existeix gràcies al suport del mecenatge industrial, i intentem créixer en donacions. La societat catalana i la societat espanyola han d'evolucionar molt més en relació amb l'altruisme, la filantropia, la societat ha d'implicar-se molt més en projectes que seran beneficiosos per a tothom. No podem seguir confiant que el "papá estado del bienestar" ens ho resolgui tot.

Millorar la llei de mecenatge seria una solució?

Segurament millorar els incentius fiscals serà un gran impuls. Però això vol dir que l'Estat ingressarà menys diners. Sense dubtar-ne crec ens mereixeríem una llei de mecenatge amb uns incentius millors. Però no ens equivoquem: això no ho solucionarà pas tot. Hi ha uns elements culturals que són els que són. Nosaltres som una societat amb una marcada arrel catòlica. I el comportament social d'aquest tipus de societat no és el mateix que el comportament d'una societat de tradició protestant. El comportament de les persones que han tingut èxit i que decideixen retornar a la societat part d'allò que han rebut és bastant més estès en països anglosaxons que no pas en el nostre medi. Per tant, aquí també caldrà una forta evolució cultural si ens volem apropar i semblar amb països com el Regne Unit o els Estats Units on hi ha molt diner altruista o de llegats destinat al món de la cultura i de la ciència. En els països anglosaxons també tenen uns incentius fiscals diferents. Sovint pensem que canviant la llei de mecenatge ja estarà tot arreglat. Més qüestions: la tradició de la filantropia a Catalunya i Espanya sempre ha estat molt enfocada cap a la cultura. I aquí tenim una feina addicional que ens correspon a nosaltres els científics: atreure i convèncer les grans fortunes cap al món de la ciència. Amb grans dificultats per que aquí tampoc disposem de les nombroses grans fortunes que hi ha a d'altres països. En qualsevol cas, ens correspon a nosaltres ser actius i convèncer a la societat i a les persones que tenen diners i que estan

disposades a donar-ne que el de la investigació és un món tant o més important que el de la cultura.

I en els temps que corren, amb la corrupció a l'ordre del dia, aquesta recaptació de diners no es fa més difícil?

Crec que una cosa no té res a veure amb l'altra! La corrupció existeix, i amb més motiu les institucions i les fundacions han d'estar completament allunyades d'això. Miri, penso que tant la persona que posa deu euros l'any com qui contribueix amb 2000 té el mateix dret a exigir que se li expliqui a què es dediquen els seus diners. Les ONGs i les fundacions fan un autèntic esforç de transparència. Els que no són transparents són els partits polítics. Jo espero no equivocar-me, però les empreses i donants cada vegada volen tenir més garanties d'allà on posen els seus diners. Si una persona o una entitat dóna diners per a una organització que lluita contra una malaltia o una causa, això és quelcom molt concret i tangible. S'està fent un gran esforç d'autoexigència per part d'aquest tipus d'organitzacions, perquè és molt important que no hi hagi cap problema de transparència.

Hi ha projectes que s'han aturat? Coses que han quedat enrere per culpa de la crisi?

Hem patit molt, i patirem degut a la crisi perquè algunes empreses han deixat de tenir els beneficis que tenien i d'altres han posat ordre en la seva política de Responsabilitat Social Corporativa. Tots n'hem sortit perjudicats per aquesta realitat, i ara cal ressituar les coses al seu lloc. La situació és dura, i tot està molt complicat.

Però segur que hi ha empreses que demanen col·laboració al Parc per avançar en les seves investigacions.

Sobre tot el que hi ha són contractes de serveis. És a dir, al Parc hi ha grups de recerca que tenen unes tecnologies que són atractives per a algunes empreses. El món de la indústria sanitària o farmacèutica ha de recórrer a institucions com el Parc o l'Hospital per tal de desenvolupar els seus medicaments. Per tant, hi ha tota una vessant molt important de treball relacionada amb el món empresarial privat que es basa en l'ús dels nostres

serveis especialitzats o en l'ús de les nostres plataformes tecnològiques. També ha canviat el paradigma de les companyies farmacèutiques pel que fa la seva política de recerca dirigida al descobriment de nous medicaments. Ja fa uns anys que es tendeix a anar a comprar fora o a compartir l'esforç amb els millors grups que hi ha en el món. I si el millor que es fa al món està a Cambridge dels Estats Units o a Cambridge del Regne Unit, la indústria farmacèutica no vindrà pas a Barcelona. Per tant, estem una mica on érem: si no som bons, competitius, no podem aspirar a tancar acords amb grans empreses que busquen la tecnologia i el coneixement avançats. Per tant, si van precaritzant el sistema, després no sé amb quina legitimitat pretendran exigir que hi hagi un augment de les relacions amb el sector privat. Potser no han entès quina és la fórmula: per fer truita es necessiten ous.

Les retallades són inevitables, s'entén, però potser no s'han aplicat amb el criteri adequat en l'àmbit de la investigació?

Jo crec que en l'àmbit de la recerca científica, les retallades lineals i que afecten a tothom per igual són un error gravíssim. És l'hora de prioritzar. Crec que no s'hauria de retocar cap conquesta d'assistència social a Catalunya, que vol dir arribar de vegades a pobles on és difícil arribar-hi, potser a canvi de rebaixar altres coses més sumptuàries i prescindibles o més pròpies d'una economia que no és la que tenim. En aquesta equació hi ha molt a discutir. A Catalunya, per exemple, constatem que la retallada mitjana de tots els diners complementaris en ciència no ha estat de la intensitat de la retallada general. Per ara. Això demostra una determinada sensibilitat.

Més enllà d'això, a molts ens costa entendre que el gran desastre econòmic comporti com únic, remei, el retallar i prou. Estem "castigats" i se'ns exigeix de gastar menys. En aquest context és quan s'ha de decidir què fem, en què gastem menys i en què no tant. I què mantenim. En aquestes circumstàncies el sistema ciència, tecnologia i innovació, sempre rep. És un clàssic, això.

I així es protegeix només l'excel·lència?

Protegir el sistema és protegir l'excel·lència. El que passa és que

la paraula excel·lència té unes connotacions pejoratives i incomoda a molta gent. Però estem parlant d'unes activitats molt competitives que no té pas dret a fer tothom. Així com defenso que tothom té dret a l'assistència social, i que aquesta arribi a qualsevol racó del territori, el dret a fer recerca només el tenen els millors i més preparats. Ho sento. Jo no entenc que això de fer recerca sigui un dret universal. És molt fàcil fer demagògia amb això, però la realitat és la que és.

I cap a on anem? Fins quan ha de rebre? Quantes descobertes no podran fer-se mai perquè s'han acabat els diners?

El nostre món és molt a llarg termini. Costa molt vestir les coses, construir-les, però és molt fàcil desmuntar-les. Que aquí en aquest edifici hi hagi 1400 persones fent recerca biomèdica no s'improvisa en dos dies. En el món de la recerca, la mobilitat és molt habitual. Emigrar no té el sentit pejoratiu de qui s'ha vist obligat a marxar a un altre país on "ja veurem quina feina troba, perquè aquí no en té". Entre les persones més competitives del sector de la investigació hi ha la tendència a anar a treballar als millors llocs. El talent és molt sensible a les incerteses, i quan l'ambient no és propici, fuig. I aquest fugir sí que no és cosa d'anys. Aquest pot ser el nostre problema a molt curt termini. I això és el que estem intentant de protegir.

Una de les amenaces principals que tenim és el profund desprestigi de la imatge d'Espanya en el món, i això ens complica molt la vida a l'hora d'atraure el talent de fora. Imagina't ara amb un president del govern central que té ombres. En canvi, afortunadament i per diversos motius, la marca de Barcelona està més sòlida, i amb aquesta marca ens defensem una mica millor.

El doctor Camí, amb molta cortesia, m'acompanya fins a la porta de la Fundació Pasqual Maragall. L'obre, i a fora em saluden la mar mediterrània, la olor de salnitre, un sol espaterrant i, maleït sia, un vent fred que trenca la calidesa de la resta. "És un tòpic"-li dic-"però el privilegi de treballar en aquest entorn ha d'atreure molt de talent". El doctor Camí respon: "És un tòpic, però és

fantàstic trobar-se amb tot això quan surts de la feina. La veritat és que, en igualtat de condicions som competitiu, molta gent prefereix venir a investigar a Barcelona també per gaudir d'aquest entorn".